

Afkicken nu het nog kan

Hoe zeer de gascrisis met zijn aardbevingen de bewoners van Groningen ook raakt, het is tegelijkertijd een alarmbel die Nederland waarschuwt dat een te snelle gaswinning niet alleen slecht is voor het milieu, maar ook voor de economie. Tekst Harry Perrée Beeld Kees van de Veen / Hollandse Hoogte

Het leek toch een *fair deal*. Om de Groningers die protesteren tegen de gaswinning die aardbevingen veroorzaakt en hun huizen doet scheuren tegemoet te komen, beloofde minister Kamp van Economische Zaken de Groningse gasproductie de komende drie jaar terug te brengen naar achtereenvolgens 42,5 miljard kuub in 2014 en 2015 en 40 miljard kuub in 2016. Daarnaast komt er in vijf jaar tijd 1,2 miljard euro beschikbaar voor schadevergoedingen en investeringen in de Groningse economie. De Groningers bleven echter boos. Logisch, want ze kregen een sigaar uit eigen doos. “De productie moest toch al terug en de schade moet je sowieso vergoeden”, vat hoogleraar energie en duurzaamheid Catrinus Jepma van de Rijksuniversiteit Groningen samen.

De overheid heeft vastgelegd om in tien jaar maximaal 425 miljard kuub gas te winnen in Groningen; gemiddeld 42,5 miljard per jaar. De afgelopen jaren was de productie vanwege koude winters fors hoger. “Dus men moest al terug”, legt Jepma uit. “Dat is het beleid van het ministerie van Economische Zaken zelf. Kamp deed alsof hij een enorme concessie deed. Omdat het gerelateerd wordt aan het extreme jaar 2013, waarin 54 miljard is gewonnen, is het een te mooie voorstelling van zaken.”

Achterdeur

Dat de productie in het meest risicovolle gebied (rondom Loppersum) komende drie

jaar met tachtig procent wordt verminderd, is volgens Geert Ritsema van Milieudefensie niet meer dan een ondermaatse pleister op de wonde. Ritsema verwijst naar het advies van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Dat zegt dat door het terugschroeven van de Groningse aardgasproductie met veertig procent de kans op en zwaarte van aardbevingen afneemt. De winning bij Loppersum zou helemaal gestopt moeten worden, aldus het SodM. Nu Kamp heeft besloten de vijf putten bij Loppersum op een laag pitje te laten draaien, blijft de achterdeur open om bij een koude winter toch weer meer gas winnen. Hoogleraar energiesysteemanalyse André Faaij is kritisch over het opsouperen van de Nederlandse gasbel. “Hoe akelig voor de bewoners ook, die aardbevingen zijn misschien wel een *blessing in disguise* omdat we nog behoorlijk vroeg een echt ernstige waarschuwing krijgen.”

Het hoge tempo van gasproductie laat niet alleen de bodem trillen en beven, maar ook de economie. “Er wordt nog steeds veel gas geëxporteerd, tegen een behoorlijk lage prijs. Het pijnlijke is dat we daar op dit moment geld mee verdienen, maar het gas deels uitverkopen”, aldus Faaij, die op 1 april wetenschappelijk directeur van de *Energy Academy Europe* in Groningen wordt. “Terwijl we weten dat als die gasproductie in gaat zakken, in 2030, 2040, we de productie moeten vervangen door import. Import zal veel duurder zijn dan waarvoor we ons gas nu verkopen.”

Jaarlijks verdient de overheid 12 tot 15 miljard euro aan het gas. Als dat wegvalt in de

begroting en er komt een even zo grote kostenpost voor terug, scheelt dat 24 tot 30 miljard. “Dat is een slok op een borrel.” Daar komt bij dat gas door zijn flexibele inzet een strategische rol speelt – als de stroom van zon of wind hapert, kun je snel en makkelijk gascentrales aanzetten. “Het is beter de gasreserves die Nederland heeft vanuit dat punt te bekijken en niet zozeer vanuit contracten of jaarlijkse inkomsten.” Vergeet het jaarlijkse productievolume en smeer de gasproductie uit, adviseert hij. Het bulkgebruik – huishoudens, glastuinbouw en industrie draaien grotendeels op gas – moet dan plaatsmaken voor een hoogwaardige rol van gas “als een opgeslagen energiebron die je als flexibele buffer kunt inzetten. Zo’n visie op onze gasvoorraad zie je nauwelijks.”

Schaliegas

Die visie zou volgens de hoogleraar een snellere overstap naar duurzame energie en meer energiebesparing behelzen. De huidige reactie van de overheid op de Groninger gascrisis wijst niet in die richting.

Milieudefensie vreest dat nu de gaswinning op oude voet doorgaat, winning van schaliegas dichterbij komt. Ritsema: “Als het Groninger aardgas op is, raken politici in paniek, want wat dan? Uit niks blijkt dat ze nu vooruitkijken. Dus is de kans groot dat er wordt gezegd: laten we dan maar een paar jaar schaliegas opboren.”

Hoogleraar Jepma vindt het speculatief om dat verband te leggen. Zijn collega Faaij ziet wel gevaar: “Schaliegaswinning in een vol land als Nederland gaat ontzettend duur

Dit bord in een weiland tussen Hoogezand en Sappemeer refereert aan de ontdekking van het Groningse gasveld bij Slochteren op 29 mei 1959.

“Hoe akelig ook, die aardbevingen zijn misschien wel een *blessing in disguise* omdat we nog behoorlijk vroeg een echt ernstige waarschuwing krijgen” André Faaij, hoogleraar energiesysteemanalyse

worden. Maar het is een mogelijkheid.” Zeker als Nederland aan het infuus met Gronings gas blijft, en we straks gas moeten halen uit Rusland of Algerije. En zelfs al vereist schaliegas veel booractiviteiten, infrastructuur, en veroorzaakt het risico’s voor het grondwater. “Schaliegas is voor Nederland extra interessant omdat we die heel verfijnde gasinfrastructuur hebben. Die is geld waard op het moment dat je daarvan gebruikmaakt”, legt Faaij uit. “Zo is er ook vanuit Economische Zaken naar gekeken: ‘dan heb je toch een jaar of tien gebruik (van de gasinfrastructuur) te pakken.’ Ik denk: wat ga je daarvoor overhoop halen? En je stelt natuurlijk het investeren in infrastructuur voor duurzame energie uit.”

Uitstel leidt tot een *lock-in* in de fossiele wereld, voorspelt Faaij. “Dat is puur economisch gezien – even los van milieuarگون-

ten – heel erg dom. Op het moment dat je nu doorpakt met duurzame energie – dat zie je ook in Duitsland en Denemarken – kun je de kosten verlagen van de inzet van duurzame energie.” Het leidt immers tot innovatie en eigen industriële activiteiten. “Op het moment dat je dat uitstelt gaan er steeds meer buitenlandse spelers met die voordelen vandoor.”

Melkkoe

In de discussie die de Groninger gascrisis heeft losgemaakt, zowel over aardbevingen die huizen doet scheuren als over gemiste kansen voor duurzame energie, zwijgen twee hoofdrolspelers als het graf. “Er is weinig aandacht voor Shell en Exxon die de productie voortdurend willen opjagen met het oog op de beurskoersen en het aandeelhoudersprofiel op de korte termijn”, consta-

teert campagneleider Ritsema. Jepma ziet dat het Groninger veld decennialang een *cash cow* is geweest voor de twee giganten. “Nu er aardbevingen zijn, laten ze alle respons over aan de NAM, wat toch gewoon een bijkantoor is van Shell en Exxon. Je zou verwachten dat de hoofdkantoren hier een opvatting over hebben.” André Faaij vindt het niet zo heel erg vreemd: “De nu voormalig topman Peter Voser was heel duidelijk: de *business* van Shell zal komende decennia vooral uit olie en in toenemende mate uit gas komen, veel minder uit duurzame bronnen.” □